

Ulu Öndər: Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük milli sərvətidir

DİLİMİZİN SAFLIĞININ QORUNMASI PRIORİTET İSTİQAMƏTDİR

Yazıya ulu öndər Heydər Əliyevin çağırışı ilə başlamaq istərdim: "Xalq xalq edən, millət edən onun ana dilidir. Azərbaycan ədəbi dilinin saflığına daim qayğı göstərməlidir. Ədəbi dilin tərəqqisi olmadan mənəvi mədəniyyətin tərəqqisi mümkün deyildir."

Azərbaycan dilini xalqımızın mənəvi sərvəti, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin sarsılmaz təməli, müstəqilliyimizin başlıca rəmzləri ilə eyni səviyyədə qiymətləndirən, "Azərbaycan xalqının dili onun milli varlığını müəyyən edən başlıca amillərdəndir" söyləyən ulu öndər Heydər Əliyev bildirdi ki, xalqımızın milliliyini, mənəvi dəyərlərini, mədəniyyətini yaşadan onun dilidir. Ulu Öndər onu da bildirdi ki, öz ana dilini bilməyən adamlar şikəst adamlardır: "Ana dilini bilməmək, ana dilini qiymətləndirməmək şübhəsiz ki, xalq qarşısında böyük qəbahətdir."

"Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!" sözləri ilə milli varlığımızın ifadəsi olan Azərbaycan dilinə məhəbbətini ifadə edən Ulu Öndər respublikaya rəhbərliyinin bütün dövrlərində Azərbaycan dilinə çox qayğı ilə yanaşmış, onun saflığı, yad təsirlərdən qorunması üçün səylərini əsirgəməmişdir. Azərbaycan dilinə qayğını dövlətimizin siyasi-ideoloji vəzifəsi hesab edən Ulu Öndər "Dövlət dilinin təbii işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" və "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında Qanununun tətbiq edilməsi barədə" fərmanları imzalamaqla ədəbi dilimizin fəaliyyət imkanlarını daha da genişləndirmiş, müxtəlif üsulların potensiallarını təkmilləşdirmiş, dil mədəniyyətimizin qarşısında yeni üfurlər açılmışdır.

"Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında" Fərmanını imzalanması əhəmiyyəti ilə diqqəti çəkdi. Fərmanda qeyd olunduğu kimi, latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçidin ölkəmizdə 2001-ci il avqust ayında bütünlükdə təmin edildi və yeni əlifbadan istifadənin özünü doğrultduğu nəzərə alınaraq hər il 1 avqust tarixinin ölkədə Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd olunması zəruri hesab olundu.

Milli varlığımızı təsdiqləyən, dərin köklərə malik xalqımızın tarixi kimi qədim olan Azərbaycan dilinin təkmilləşdirilməsini müasir türk xalqları ilə yaxınlaşmaq, onlar arasında mənəvi, mədəni iqtisadi bağlılıq kimi dəyərləndirən, "Dil siyasətində sərhəd məhdudiyyəti yoxdur" söyləyən ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqı-

nın, ana dilinin mənşəyinin öyrənilməsinə, formalaşmasına, inkişafına xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşır. "Xalqları dil qədr, milli-mənəvi ənənələr, dəyərlər qədr birləşdirən başqa vasitə yoxdur",

"Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük milli sərvətidir" söyləyən ümummilli lider Heydər Əliyev bildirdi ki, hər bir xalqın elə milli-mənəvi dəyərləri vardır ki, onun qorunması, zənginləşdirilməsi, inkişaf etdirilməsi, cəmiyyətdəki mövqeyindən, peşəsindən, ixtisasından, vəzifəsindən asılı olmayaraq hamının və hər kəsin vətəndaşlıq borcudur. 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı ilə bütün sahələrdə köklü islahatlar aparan, dövlətin dil siyasətinə millətin varlığını təsdiqləyən amil kimi diqqətlə yanaşan ümummilli lider Heydər Əliyevin təklifinə və ümumi razılığa əsasən Azərbaycan dilinin latın qrafikalı əlifbasının tətbiqi məqsəduyğun hesab olundu. Bu sahə üzrə nəzərdə tutulan problemlərin həlli üçün xüsusi Sərəncamla Dil Komissiyası yaradıldı. Azərbaycan dilinin dövlət dili olaraq işlədilməsi, inkişafı, dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan dili ilə bağlı milli-mədəni özünüifadə ehtiyaclarının ödənilməsi imkanları genişləndi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin dil siyasətini, dilimizə diqqət və qayğını eyni məsuliyyətlə davam etdirən Prezi-

dent İlham Əliyev "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" Sərəncamı imzalamaqla bu istiqamətdə nəzərdə tutulan və həllivacib prioritetləri müəyyənləşdirdi. Sərəncama uyğun olaraq Azərbaycan ədəbiyyatı, mədəniyyəti və elminin ən gözəl nümunələrinin təbliğini genişləndirmək və gələcək nəsillərə çatdırmaq məqsədilə Azərbaycan dilində əvvəllər kiril qrafikasında çap olunmuş əsərlərin latın qrafikası ilə yenidən nəşri kütləvi şəkildə həyata keçirildi. Yenidən çapı nəzərdə tutulan kitabların mətnlərinin elektron daşıyıcıları və internet vasitəsilə yayılması, latın qrafikasında "Azərbaycan ədəbiyyatının virtual kitabxanası"nın yaradılması qarşıya məqsəd kimi qoyuldu. Bu istiqamətdə görülən işlərin nəticəsidir ki, "Elektron hökumət", "Elektron dərslik", "Elektron kitabxana" terminləri yarandı və bu sahədə önəmli uğurlar əldə olundu. "Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında" Sərəncamı imzalandı.

Latın qrafikasına keçid türkdilli xalqları birləşdirən amil kimi Azərbaycan diasporunun formalaşması və təkmilləşdirilməsi prosesini də sürətləndirdi. "Azərbaycan dilinin globallaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın qəbulunda da məqsəd Azərbaycan dilinin istifadəsinə dövlət qayğısının

artırılması, dilçilik araşdırımlarını əsaslı surətdə yaxşılaşdırmaqla fundamental və tətbiqi tədqiqatların inkişafına yönəldilmiş yaradıcılıq səylərinin birləşdirilməsini, cəmiyyətin aktual problemləri ilə əlaqələndirilməsini təmin etməkdir.

Eyni zamanda, Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsi və azərbaycançılıq məfkurəsi əsasında hərtərəfli inkişafı baxımından gənc nəslin ana dilinə sevgi və hörmət ruhunda tərbiyə olunması, ədəbi dil normalarına ciddi surətdə əməl edilməsi kimi digər məsələlər də günün tələbi olaraq qalmaqdadır.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin "Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Fərmanında ana dilimizin qorunması üçün həyata keçiriləcək islahatlar, hədəflər əksini tapır.

Fərmanda qeyd olunduğu kimi, respublikamız müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan dili cəmiyyətin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi və mədəni həyatının bütün sahələrində daha geniş istifadə edilməyə başlanmış, onun dövlət dili kimi maneəsiz inkişafı üçün münbit zəmin yaranmışdır. Ana dilimizin qorunması üçün qəbul olunmuş sənədlər, həyata keçirilən islahatlar, "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu-

nun maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi haqqında", "Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında"kı Sərəncamlar, həmçinin "Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyası haqqında Əsasnamə"nin təsdiq edilməsi barədə" Nazirlər Kabinetinin Qərarı ana dilinə dövlət qayğısının artırılması, dilçilik sahəsində fundamental və tətbiqi araşdırmaların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün əlverişli şərait yaratmışdır.

Cəmiyyət tərəfindən birmənalı olaraq qəbul olunmayan televiziya və radio kanallarında, internet resurslarında, mətbu nəşrlərdə və reklam daşıyıcılarında ədəbi dilin normalarının kobud şəkildə pozulması, ləksik və qrammatik qaydalara əməl edilməməsi, məişət danışığından istifadə olunması, ənənəvi söz və ifadələrin yersiz işlədilməsi az qala adi hala çevrilmişdir. Bu sahədə hüquqi tənzimləmənin və daimi nəzarətin olmaması dil pozuntularının azaldılması və aradan qaldırılması istiqamətində təsirli tədbirlər görməyə imkan vermir.

Bu baxımdan nöqsanların aradan qaldırılması məqsədilə bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Respublikada dövlət dilinin tətbiqinə nəzarət edən, kütləvi informasiya vasitələrində, internet resurslarında və reklam daşıyıcılarında ədəbi dil normalarının qorunmasını təmin edən, dövlət büdcəsindən maliyyələşən "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitoring Mərkəzi" publik hüquqi şəxsin yaradılması, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə "Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı Tədbirlər Planı"nın hazırlanması başlıca vəzifə kimi qarşıya qoyulur. Kütləvi informasiya vasitələrində, internet resurslarında və reklam daşıyıcılarında ədəbi dil normalarının pozulması hallarının qarşısını almaq üçün qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər barədə təkliflərin hazırlanması tövsiyə olunur.

Nəzərdə tutulan hər tədbir, islahat Azərbaycan dilinin özünəməxsus inkişaf qanunları ilə cəmlənmiş kamill qrammatik quruluşu, zəngin söz fondu, geniş ifadə imkanları, mükəmməl əlifbası, yüksək səviyyəli yazı formatı ilə fərqlənən Azərbaycan dilinin qorunmasına xidmət edəcək.

Milli varlığımızı kimi dəyərləndirdiyimiz dilimizə hörmətlə yanaşmaq, onun tətbiqi ilə bağlı həyata keçirilən təkmilləşmə, yeniləşmə proseslərinə töhfəmizi verək, günbəgün genişlənən əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafında dilimizə, tariximizə, milli-mənəvi dəyərlərimizə bağlılığımızın nə kimi rol oynadığını düzgün təbliğ edək. Dilimizi qoruyaq ki, var olaq, bir olaq, əbədi yaşayaq. Millətlər arasında dilimizin gözəlliyi ilə seçilək.

✍ Yaqut Ağashahqızı,
"iki sahil"